

HET WOORD VAN DE WEEK

ORGAAN VAN DE HUMANISTISCHE LUISTERKRING

Administratie Humanistische Luisterkring, Oudegracht 152, Utrecht. Postgiro 58.
Abonnementsprijs f 5,50 per jaar. Buitenland f 7,— per jaar, voor België f 6,—.
Losse nummers f 0,25.

ONKERKELIJKHEID EN HUMANISME

Onkerkelijkheid is een verschijnsel, dat men typisch modern kan noemen, omdat het laat ons zeggen 100 jaar geleden nog iets ongekends was. Door de eeuwen heen was het geacht vanzelf te spreken dat ieder mens aanhanger van een bepaalde godsdienst en in onze Christelijke sfeer ook lid van een kerk was. Afval van een kerk kwam voor, maar dan om zich bij een andere aan te sluiten of eventueel met gelijkgezinden een nieuwe kerk te stichten. Hoe absurd voor vroegere geslachten onkerkelijkheid was, ervaren wij het beste uit de gedachtengang van mensen, die ons, moderne onkerkelijken, in vele opzichten na staan. Zo iemand is de Franse schrijver Montaigne, die is opgegroeid te midden van de wreedheid en ontarding der 16e eeuwse godsdienstvervolgingen en zich een uitgesproken tegenstander van godsdienstig fanatisme en onverdraagzaamheid toont. Hij wijst erop, hoe elke godsdienst zichzelf voor de ware houdt en spot met hen, die denken de waarheid van het door hen aangehangen geloof te kunnen aantonen. Maar terwijl veel later uit overeenkomstige overwegingen wel eens de conclusie is getrokken dat geloven geen zin zou hebben, is hiervan bij Montaigne geen sprake en zijn berustende gevolgtrekking is, dat ieder mens goed doet te blijven in de kerk, waarin hij geboren is en zich over een vergelijking met andere godsdiensten niet het hoofd te breken. Typierend is ook, dat verschillende andere voorvechters van verdraagzaamheid wel bepleiten dat staat en maatschappij alle kerken en elk geloof gelijk zullen behandelen, maar dat zij daarbij een uitzondering maken voor atheïsten; dezen te dulden was zelfs voor hen te veel gevraagd.

Bij deze algemene geestesgesteldheid is het begrijpelijk, dat waar personen voor zichzelf tot verworping van elk godsdienstig geloof kwamen, zij hieraan geen ruchtbaarheid gaven.

Eerst in de 18e eeuw, wanneer ook het maatschappelijk en wetenschappelijk denken duidelijk nieuwe wegen inslaat, komt twijfel aan de godsdienst naar de oppervlakte, en onkerkelijkheid op een schaal, die in procenten van de bevolking valt uit te drukken, doet zich pas in de tweede helft van de 19e eeuw voor.

Vraagt men zich af, hoe deze gang van zaken te verklaren, dan is al gauw duidelijk, dat niet één overheersende oorzaak is aan te geven, maar dat vele factoren invloed hebben uitgeoefend. Daaronder zijn er, die thans hun geldigheid duidelijk hebben verloren. Zo is de houding, die de Christelijke kerken in de 19e eeuw hebben aangenomen jegens het sociale vraagstuk en jegens de opkomende arbeidesbeweging voor velen beslissend geweest bij hun breken met het geloof; terwijl wij thans erkennen, dat hier meer sprake was van een tijdelijke, niet-wezenlijke invloed.

Een meer wezenlijke oorzaak is de verandering van het wereldbeeld. Van oudsher tot aan de 16e eeuw twijfelde niemand eraan, dat de aarde het middelpunt van het heelal vormde, waarom zon, maan en sterren hun banen beschreven: juist zoals de dagelijkse waarneming het leerde. Wat lag meer voor de hand, dan dat het heelal was geschapen terwille van wat zich op aarde zou afspelen en dat er een bijzondere betrekking moest bestaan tussen de mens als hoogst ontwikkeld wezen op aarde en de schepper der wereld. In het moderne wereldbeeld, zoals dit zich sinds de 16e eeuw geleidelijk heeft ontwikkeld, is van een dergelijke bevoorrechte positie geen sprake meer: de aarde is een minuscuul planeetje, cirkelend om de zon, die een ster is, zoals er in het heelal vele miljoenen voorkomen. Dat de Schepper zijn eniggeboren zoon naar dit planeetje heeft gezonden om voor de daar levende mensen het heil te brengen, is natuurlijk niet onmogelijk, maar overtuigingskracht voor iemand, die niet van jongsaf in dit geloof is opgevoed, gaat er toch niet meer van uit, in tegenstelling tot wat in het antieke en middeleeuwse wereldbeeld het geval was.

Een andere invloed, die van de 18e eeuw af begon te werken, is de groei van de democratische gedachte. Bij zijn ontstaan en ontwikkeling zag het Christendom zich steeds geplaatst in een maatschappij, die streng volgens rangen en standen was geordend, waarin de autoriteit van de regeerders onbetreden gold en van medezeggenschap der geregeerden geen sprake was.

Hoe goed sloot zich hierbij het Christelijk geloofsbeeld aan met de almachtige schepper aan de top en de in alles van hem af-

hankelijke schepselen aan de voet; hoe overeenkomstig was ook de organisatie van de Rooms-Katholieke kerk, met zijn scheiding van priesters en leken en zijn van de paus uitgaande organisatie. Sinds in staat en maatschappij velen de waarde van democratie, van verantwoordelijkheid der regeringen jegens de geregeerden zijn gaan inzien, is er tussen het maatschappelijk ideaal en het geloofsbeeld van een persoonlijke, almachtige God een kloof ontstaan, die er vroeger niet was.

Als een derde factor, jonger dan de beide vorige, kan de ontwikkeling van de psychologie worden genoemd. Voorheen werd het feit, dat de mensheid steeds en overal bovennatuurlijke wezens heeft vereerd, meermalen aangevoerd als argument tegen ongodsdienstigheid. Dit komt echter in een ander licht te staan sinds is gebleken, dat het een algemene eigenschap van de menselijke geest is om drijfveren, verlangens en voor-nemens, die hij in zichzelf bespeurt, aan andere toe te schrijven. Het is mogelijk, op deze wijze van de natuurlijke neiging van de mensheid tot godsdienst een verklaring te geven. Het is allerm minst zeker, dat dit de juiste of enige verklaring is, en er is geen sprake van, dat hierin een weerlegging van het godsdienstig geloof kan worden gevonden; maar wel verdwijnt hiermee één van de weerstanden, die vroeger de afval van dit geloof moeilijk maakten.

Deze vermelding van enkele oorzaken, die tot de groei van de onkerkelijkheid hebben bijgedragen, maakt geen aanspraak op volledigheid; zij wil slechts dit moderne verschijnsel verbinden met enkele hoofdlijnen van het moderne denken.

Uit de aldus geschetste onkerkelijkheid is het moderne humanisme gegroeid; het humanisme, waarvan in Nederland het Humanistisch Verbond de vertegenwoordiger is. Dit moderne, autonome humanisme aanvaardt niet de dogma's van een geopenbaarde godsdienst, en de moderne humanist — ook als hij zich religieus humanist noemt — zal niet zijn aangesloten bij een kerk en dus onkerkelijk zijn. Maar het omgekeerde is niet waar; een onkerkelijke behoefte niet humanist te zijn, zelfs niet als we aan deze term een ruime betekenis geven. Zo zijn er personen, die men „toevallig onkerkelijk” kan noemen. Zij zijn uit de kerk getreden als gevolg van een conflict van persoonlijke of organisatorische aard of zij zijn meer van de kerk weggedreven, maar er bestaan bij hen geen principiële bezwaren tegen kerk en geopenbaarde godsdienst. Men zal niemand tot het humanisme rekenen.

Ook allen, die bewust onkerkelijk zijn, mogen nog geen humanist worden genoemd, maar nu wordt het onderscheiden wat moeilijker. Men kan een heel mooi beeld schilderen van wat een humanist zou moeten zijn en ieder, die daar niet aan voldoet, deze naam ontzeggen. Maar dan maken we van

het humanisme een kleine, levensbeschouwelijke secte en zouden de aanspraken van het Humanistisch Verbond, dat het de vertegenwoordiger is van een zeer groot gedeelte der onkerkelijke Nederlanders in een vreemd licht komen te staan. Deze weg moeten we dus niet inslaan. Bij het nagaan, waar de grens tussen humanistisch en niet meer humanistisch in de onkerkelijke wereld moet worden getrokken, is het goed, te bedenken dat het woord onkerkelijk op zichzelf beschouwd alleen een verlies aanduidt, en dat dit verlies meer inhoudt dan het niet meer geloven in een geopenbaarde godsdienst. Want deze godsdienst gaf een levensbeschouwelijke vastheid en het kerkelijk leven bood een aantal bindingen en tradities; beide gaan voor de onkerkelijke mens verloren. Waar het op aankomt is, wat daarvoor in de plaats komt.

Eerst de levensbeschouwelijke vastheid. Er zijn mensen, die met klem van redenen ontkennen dat het missen hiervan een verlies betekent. Hun motivering berust er veelal op, dat zij een levensbeschouwing afschilderen, als een vast stelsel, waarin men gevangen is en dat openheid jegens andersdenkenden en jegens nieuwe ontwikkelingen belemmert. Het valt niet te ontkennen dat er levensbeschouwelijke organisaties zijn die tot een dergelijk beeld aanleiding hebben gegeven, maar dit neemt niet weg, dat het beeld een caricatuur is.

Ieder mens moet telkens weer kiezen tussen verschillende mogelijkheden; hij moet voortdurend beslissen of hij dit zal doen, dat zal laten. Waar het op aankomt is, waar-dóór hij zich bij zijn keuzen en beslissingen laat leiden. Zijn dit toevallige en oppervlakkige voorkeuren voor niet tot de kern van de dingen behorende omstandigheden of zit er lijn in zijn beslissingen, worden de zich voordoende mogelijkheden op hun blijvende waarde getoetst en gewogen? In het laatste geval handelt de persoon volgens een levensovertuiging; in het eerste geval niet en zal de betrokkene een gemakkelijke prooi zijn voor ieder, die hem door een mooi schijnende verpakking of een mooi klinkende leuze kan brengen tot beslissingen, waarvan de gevolgen in schrilte tegenstelling kunnen staan tot de aanvankelijk zo mooie schijn. Humanisme sluit in, dat het verloren geloof in bovennatuurlijke richtlijnen voor dit leven wordt vervangen door een in onszelf gewortelde overtuiging inzake de waarden waar het uiteindelijk in dit leven om gaat. Die waarden behoeven niet te worden uitgesproken; waar het op aankomt is, dat zij in de levenshouding tot uitdrukking komen. Een overtuigend voorbeeld was de bezettingstijd; velen, die er niet aan zouden denken om over vrijheid, gerechtigheid en menselijke waarde te spreken, stonden voor-aan toen het er om ging, deze waarden met

rapport humanisme en sociale gerechtigheid

Zij, die dit nog steeds zeer actuele rapport in hun bezit willen hebben, kunnen dit bestellen door storting of overschrijving van f 1,25 op postrekening no. 30.49.60 t.n.v. het Humanistisch Verbond — Utrecht, met vermelding: „Rapport H.S.G. no. 6301”.

gevaar voor eigen leven te beschermen en te verdedigen.

Maar elke niet-godsdienschtige levensovertuiging is nog geen humanisme. Een vaste levenshouding kan zijn gegrondvest op de overtuiging, dat alles in het leven dienstbaar mag worden gemaakt aan het uitleven van de eigen persoon — misschien herinnert u zich nog wat Constandse vijf weken geleden via de radio over de moraal van Casanova vertelde —. Ook kan iemand overtuigd zijn, dat alles — met inbegrip van de eigen persoon — ondergeschikt is aan het succes van een geestelijk of maatschappelijk streven dat hij, veelal op grond van een weinig beredeneerde, spontane voorkeur als het alleen zaligmakende ziet. In geen van beide gevallen zal men van humanisme spreken.

Hoe veelvormig het humanisme ook is en over hoeveel belangrijke zaken humanisten van mening kunnen verschillen, aan enkele voorwaarden moet zijn voldaan wil een onkerkelijk mens humanist kunnen worden genoemd. Die voorwaarden moeten het fanatisme uitsluiten, dat uitsluitend eigen gelijk erkent en twijfel eraan als een zonde ziet. Voorts moeten zij uitsluiten, dat medemens slechts gezien worden als tegenstanders of als middelen, waarmee wij onze wil kunnen doorzetten; humanisme moet inhouden een besef, dat er meer is, wat ons mensen, van welk ras of welke overtuiging ook, verbindt dan wat ons scheidt en dat dit in onze levenshouding tot uiting moet komen.

Ongetwijfeld geldt voor de grote meerderheid der Nederlandse onkerkelijken dat de levenshouding, die zij trachten te verwerkelijken, aan deze voorwaarden voldoet. Natuurlijk schieten zij daarbij dikwijls tekort — zoals ieder mens telkens tekort schiet —, maar het gaat erom, wat zij in hun beste ogenblikken willen zijn en om de maatstaf,

waarmee zij ook het gedrag van andere waarden en beoordelen. Trachten wij die te beschrijven, dan komen wij tot de termen die de beginselverklaring van het Humanistisch Verbond gebruikt: bereidheid tot redelijke verantwoording, eerbiediging van de mens in zijn menselijke waarde, vrijheid en gerechtigheid.

Dit maakt het begrijpelijk, dat woorden en daden van het Humanistisch Verbond weerklank vinden bij een veel groter aantal Nederlanders dan met het eigen ledental overeenkomt. Lang niet ieder, die terecht als humanist wordt beschouwd, is lid van het Humanistisch Verbond. De humanisten vormen een zeer grote groep onder de onkerkelijke Nederlanders; de leden van het Humanistisch Verbond een kleine groep onder de Nederlandse humanisten.

Wij spraken hiervóór ook over de bindingen en tradities van het kerkelijk leven, die voor de onkerkelijken verloren gaan. Lang niet ieder zal dit als een gemis voelen; zeker niet zij, die midden in het leven staan en voor wie hun bindingen met gezin, vrienden, verenigingen voldoende levensvulling betekenen. Maar voor wie door omstandigheden tijdelijk of blijvend vereenzaamd raakt, of in geestelijke moeilijkheden verkeert spreekt het gemis sterk, vooral omdat in Nederland de hulp in deze omstandigheden traditioneel kerkelijk is georganiseerd. Hebben wij, onkerkelijke, humanistische Nederlanders niet een gezamenlijke verantwoordelijkheid om ook voor onkerkelijke eenzamen de mogelijkheid voor deze steun te organiseren? Het is één van de taken, die het Humanistisch Verbond op zich heeft genomen.

Is het niet jammer, dat zo weinig humanisten dit werk steunen?

J. P. MAZURE

Holland

Denkend aan Holland zie ik brede rivieren
traag door oneindig laagland gaan,
Rijen ondenkbaar ijle populieren
als hoge pluimen aan de einder staan;

En in de geweldige ruimte verzonken
de boerderijen verspreid door het land;
boomgroepen, dorpen, geknotte torens,
kerken en olmen in een groots verband.

De lucht hangt er laag en de zon wordt er langzaam
in grijze veelkleurige dampen gesmoord,
en in alle gewesten wordt de stem van het water
met zijn eeuwige rampen gevreesd en gehoord.

H. Marsman

Humanistische Correspondentiekering voor huwelijkscontacten opgericht door het Humanistisch Verbond, verleent bemiddeling bij het leggen van contacten tussen personen, die een huwelijkspartner zoeken.

Inlichtingen postbus 210, Utrecht. Gaarne 24 ct. aan postzegels insluiten.

(adv.)

GEESTELIJKE VERZORGING OP HUMANISTISCHE GRONDSLAG

In volgende uitzendingen zullen enkele mensen u het één en ander komen vertellen over het veelomvattende praktische werk van het Humanistisch Verbond; de humanistische geestelijke verzorging.

Deze uiteenzettingen zullen gelegenheid geven enkele werkgebieden nader te bekijken; ik wil proberen u duidelijk te maken wat humanistische geestelijke verzorging is, in welke vormen het op dit moment voorkomt en hoe het georganiseerd is.

Mag ik nu uw aandacht vragen voor het eerste punt van mijn uiteenzetting en daarbij de woorden geestelijk, humanisme en verzorging afzonderlijk onder de loupe nemen.

Wanneer wij de mens, en de wijze waarop het leven op hem afkomt, in ogenschouw nemen, is het helemaal niet zo verwonderlijk, dat hij er zo nu en dan geen raad mee weet. Wat dit betreft heeft het dier het gemakkelijker dan de mens.

Het dier leeft op zijn driften en instincten. Het kan daarvan geen afstand nemen; waarden-oordelen kan het niet en behoeft het niet aan te leggen.

Als zijn jachtgebied geen voedsel meer oplevert trekt het weg. Het laat niets achter en het vraagt zich ook niet af waar het nu wel heen zal gaan. De hongerdrift vraagt om bevrediging, het instinct moet hem brengen waar het deze drift kan bevredigen.

Driften en instincten bezit ook de mens. Zij bepalen mede zijn wijze van staan in het leven, maar niet volledig, athans niet in die mate, waarin dat bij het dier het geval is. De mens doordenkt en beoordeelt zijn situatie en grijpt bewust in. Dat doet hij op grond van tevoren overwogen, door hem zelf vastgestelde en innerlijk doorleefde oogmerken en doeleinden. De mens vaart op een kompas, dat hij zelf richt en zo nu en dan moet bijstellen. Hij is het enige wezen in het bestaan met een levensovertuiging, die zijn hele mens-zijn doordringt, zijn handelen bepaalt en hem behoedt voor vastlopen in het leven.

Nu ik met u op dit punt ben aangekomen moet ik denken aan een opmerking, die mij één dezer dagen werd voorgelegd. Iemand meende dat humanisten er naast zijn wanneer zij geloven in de mogelijkheid mensen, rassen en volkeren nader tot elkaar te brengen. „Die redenering klopt niet”, dacht hij. „Wanneer we om ons heen zien vertoont de mens beslist geen opwekkend beeld. Hij is verliefd op zichzelf en gunt de ander het licht in de ogen niet. Hij is een eenzame egoïst. Mede-menselijkheid is een fictie; het heeft geen zin je daarvoor in te spannen.” Ten dele heeft mijn opponent gelijk. In zekere zin is de mens egoïst. Dat is echter één kant van de medaille. De mens kan, dat leert de praktijk van het dagelijks leven, ook altruïst zijn, mede-menselijkheid betrachten. Wat mijn opponent uit het oog verliest is dat wij iets moeten doen om tot mede-menselijkheid te geraken, maar ook kunnen doen. We hebben het als richting in ons bestaan te stellen en er, met vallen en opstaan, naar te streven.

Precies hetzelfde zien we op andere terreinen van het leven. Sexualiteit is een drift.

Het dier kan zonder bezwaar, ik bedoel zonder gewetensbezwaar, deze drift uitleven. Wij moeten er richting aan geven, hem plaatsen in het teken van de liefde, willen wij niet, naar diep besef, tot een dierlijke staat afzakken.

Dit alles, d.w.z. geestelijk wezen zijn, is geen eenvoudige zaak. Ik sprak al met u over vallen en opstaan. Veel dieper kan twijfel aan de juistheid van een eerder door ons vastgestelde koers ingrijpen. Die twijfel kan zelfs tot een ontkenning van het typisch menselijke in de mens, zijn leven richting geven, leiden. Dan zijn wij ten prooi gevallen aan onverschilligheid, ook wel nihilisme genoemd, die ons verantwoordelijkheidsbesef tot in de wortels kan aantasten.

In al deze gevallen kan geestelijke verzorging nieuwe vergezichten openen.

Ik kom nu aan het woord humanisme in de humanistische geestelijke verzorging.

Geestelijke verzorging, dat zal u ongetwijfeld reeds duidelijk zijn, heeft met een levensovertuiging te maken.

Wordt men met min of meer ernstige levensproblemen geconfronteerd, is men het uitzicht op het menselijk bestaan, het geloof in de juistheid en kracht van eigen visie kwijtgeraakt, functioneert de levensovertuiging niet meer of niet meer in voldoende mate, dan zal men, om weer met zichzelf en zijn situatie in het reine te komen, daarover bij een ander te rade willen gaan, uiteraard in eerste instantie bij hem met wien men zich in geestelijk opzicht het nauwst verbonden voelt en die men zijn vertrouwen durft te schenken.

In dat geval, doch op dit punt kom ik straks terug, zal de geestelijk verzorger zijn levensovertuiging als een mogelijkheid van leven moeten kunnen voorhouden. Hij zal zijn levensovertuiging onder woorden moeten kunnen brengen. Dat is het specialisme van de geestelijke verzorger.

Zo'n mogelijkheid van leven is het moderne humanisme, zoals dat in onze tijd tot een volwaardige, de gehele mens omvattende levensovertuiging is uitgegroeid.

Ik moet u, al dien ik mij in dit kwartiertje uiteraard tot het aanduiden van een enkel facet te beperken, daarover nu iets zeggen.

De humanist heeft geen ervaring van God. Hij kent diens woord niet, hij meent zelfs dat zijn structuur het hem onmogelijk maakt God te kennen. De humanist is er zich wel van bewust dat er veel raadselachtigs in zijn bestaan is, maar hij doorgrondt dit niet. Niet omdat hij zich daar niet mee zou bezighouden, uit een soort onverschilligheid, maar door onvermogen. Het voorgaande betekent niet, dat de humanist zichzelf volkomen hulpeloos in het leven ziet staan, met bijv. alleen wat driften en instincten. Hij heeft zijn menselijke vermogens, met behulp waarvan hij zich o.m. een beeld kan vormen van een specifiek menselijke plaats en taak in het bestaan. Zo diep doorleeft hij deze visie, dat de ontplooiing van al zijn vermogens een belangrijke plaats in zijn overtuiging inneemt en de ontplooiing van het typisch menselijke vermogen om de uitdaging van het bestaan te accepteren

als eerste zin van zijn leven stelt.

Op de aanwezigheid van dit vermogen berust zijn zelfrespect, en de eerbiediging van de ander, die hetzelfde kenmerk draagt.

Desondanks is het leven geen eenvoudige zaak. In tegendeel, het is veeleer een hachelijk avontuur, waarin wij elkaar zo veel mogelijk behoren bij te staan. Hier ontmoet u de tweede en beslist niet minder belangrijke zingeving, de medemenselijkheid.

Het zijn deze twee innerlijke ervaringen van het menszijn, die in belangrijke mate het program van de humanist op het terrein van de geestelijke verzorging uitmaken. Het is vanuit de mede-menselijkheid dat de humanistische geestelijke verzorging bereid is zich voor de ander beschikbaar te stellen en hij doet dit met het geloof in nieuwe mogelijkheden voor zijn cliënt.

Tenslotte bij dit punt, de grondslag van de humanistische geestelijke verzorging, iets over het woord verzorging.

Met dit ingeburgerde woord is de humanist eigenlijk niet zo gelukkig. Het drukt te weinig, of in het geheel niet, uit, dat het door hem bedoelde proces meer is het samen zoeken naar een voor de ander aanvaardbare oplossing, dan een behandeling door de geestelijk verzorger, waarbij laatstgenoemde het recept samenstelt. Een levensovertuiging laat zich niet voorschrijven of opdringen., het is iets waarmee men zelf klaar moet zien te komen. Daarbij kan de geestelijk verzorger als klankbord fungeren (luisteren is in de humanistische geestelijke verzorging een bijzonder belangrijk gebeuren) en hier en daar het verder oriënteren en volhouden stimuleren.

Ook in de humanistische geestelijke verzorging stelt de cliënt wel eens de vraag hoe degene, tot wie hij zich gewend heeft, over een bepaalde zaak denkt. Uit humanistisch oogpunt bestaat er geen bezwaar tegen het humanisme als mogelijkheid om met het leven klaar te komen te bespreken, maar de humanistisch geestelijk verzorger zal er altijd voor waken zijn visie niet als voor ieder ander geldende waarheid te etaleren.

Belangstelling wekken voor het geestelijk aspect van de mens, hem stimuleren tot het hanteren van een levensovertuiging, ziedaar de belangrijkste kanten van de humanistische geestelijke verzorging, waardoor dit werk in ons land een geheel eigen plaats inneemt.

Eerder in dit praatje heb ik iemand aan u voorgesteld, die het geloof in de mogelijkheid van mens-zijn kwijt was. Het is zijn verdienste dat hij kort en bondig, doch bovenal openhartig voor zijn mening uitkomt. Denkt u echter niet, dat hij hierin alleen staat of tot een, door zijn geringe omvang, onbeduidende groep behoort. Predikanten, priesters, geestelijk raadslieden van het Humanistisch Verbond, psychiaters en sociale werkers kunnen u uit de droom helpen.

Nog groter is ongetwijfeld de groep van hen, aan wier leven de onzekerheid knaagt. Ouders, die niet gelukkig zijn met hun kinderen, arbeiders en werkgevers die met elkaar geen raad weten, zieken en bejaarden die de eenzaamheid niet aankunnen, gevangenen wier uitzicht op nieuwe mogelijkheden vaak zeer ernstig belemmerd is.

In alle leeftijdsgroepen en in werkelijk alle lagen van de bevolking komen we mensen tegen die kortere of langere tijd worstelen met de vraag of het leven eigenlijk nog wel

de moeite, de inspanning waard is.

Voor deze mensen met grotere of kleinere moeilijkheden van geestelijke aard, die daaraan behoefte hebben, heeft het Humanistisch Verbond, dank zij een grote krachtsinspanning en ten koste van belangrijke financiële offers, in enkele jaren van wijdvertakt apparaat van humanistische geestelijke verzorging opgebouwd.

Hen, die op dit terrein werkzaam zijn, noemt het Humanistisch Verbond geestelijke raadslieden.

Geestelijke raadslieden werken in een aantal ziekenhuizen, sanatoria en bejaarden-tehuizen, sinds 1950 in tal van arbeiderskampen, sinds 1954 in gevangnissen, huizen van bewaring en rijksasiels voor psychopaten, waar zij alleen al jaarlijks aan omstreeks achthonderd aanvragen om humanistische geestelijke verzorging hebben te voldoen.

Verreweg de meeste krachten zijn ingezet in het zgn. plaatselijke werk, ondergebracht bij de over het gehele land verspreid liggende tachtig afdelingen, gemeenschappen, van het Humanistisch Verbond.

De opsomming is verre van volledig. Geestelijke raadslieden staan ter beschikking voor leiding bij begrafenissen of crematie. Aan humanistische bureaus voor levens- en gezinsmoeilijkheden zijn geestelijke raadslieden verbonden. Zij ontplooiën allerlei activiteiten op het terrein van de emigratie en jeugdmigdatie, zij werken mee aan telefonische hulpdiensten.

Jaarlijks komen zij met meer dan vierduizend hulpzoekenden in aanraking.

Dit apparaat, want zo mogen wij het langzamerhand noemen, werkt met enkele beroepskrachten en ongeveer vierhonderd vrijwillige medewerkers. Gewone leden van het Humanistisch Verbond, die echter intensief op hun moeilijke taak worden voorbereid en systematisch worden begeleid.

De voortdurend in omvang toenemende humanistische geestelijke verzorging heeft het Humanistisch Verbond er toe gebracht een opleidingsinstituut in het leven te roepen waar o.m. geestelijke raadslieden in een tweejarige opleiding op universitair niveau op hun taak worden voorbereid.

Ik heb zoeven het woord krachtsinspanning laten vallen. Ik dacht, volkomen terecht. Het aantal bewust buitenkerkelijken in ons land is groot. In vergelijking daarmede moeten we het aantal georganiseerde humanisten klein noemen. Men denkt wel eens, dat deze mensen zich alleen uit persoonlijke behoefte bij het Humanistisch Verbond hebben aangesloten. Dat is één van de misvattingen met betrekking tot dit Verbond. De georganiseerde humanisten weten hoe groot buiten hun kring de behoefte aan praktisch humanisme is. Door hun lidmaatschap willen zij o.a. dit werk mogelijk maken. Het grootste deel van het voor de humanistische geestelijke verzorging benodigde geld brengen zij aan extra bijdragen bijeen. Dat is op dit moment meer dan f 125.000,— per jaar.

Ik heb u iets verteld over de grondslagen van de humanistische geestelijke verzorging, de werkerterreinen en de organisatie. Het was niet meer dan een korte opsomming van enkele facetten. Ik meen te mogen besluiten met de opmerking, dat wat hier gepresteerd wordt voor de geestelijke weerbaarheid voor ons volk van genoegzame betekenis is.

P. A. POLS

Er gaat geen week voorbij of ik vind op de vloermat voor de buitendeur wel enkele aantrekkelijk uitgevoerde vouwbladen waarin ik word opgewekt mijn kennis te vermeerderen. De opstellers der vouwbladen trachten de indruk te wekken alsof zij daarbij uitsluitend mijn heil op het oog hebben. Zij zijn daarbij aan een slecht kantoor. Ik geloof namelijk wel aan het nut van uitbreiding der ontwikkeling (hoewel je dat nou ook weer niet moet overdrijven), maar ik geloof pertinent niet in de onbaatzuchtigheid van exploitanten van cursussen.

Als ik dit reclamemateriaal gewoonlijk ongelezen in de papiermand werp, is het ook niet omdat ik meen er nu wel alles van te weten. Verre van dien! Ik word mij van mijn onwetendheid dagelijks meer bewust en als ik dat neerschrijf is het geen valse bescheidenheid of een poging om een raillerende opmerking te maken. Neen, dan is dat de letterlijke — en bittere — waarheid. Maar juist daarom begin ik er niet meer aan. Ik ben er te zeer van overtuigd, dat ik de wedstrijd verlies. Als ik van nu tot mijn uiteinde steeds meer geld, tijd en energie zou besteden om de onoverzienbare leemten in mijn kennis op te vullen, zou een oprecht man in de aula moeten getuigen: „Mijne vrienden, hier wordt een onmetelijke domoor verast.” Welnu, daar leg ik mij reeds bij voorbaat bij neer.

Vandaag ben ik er ingelopen. Een ondernemer had weer eens een andere manier gevonden om de aandacht te trekken en ik heb even nagekeken, wat er allemaal gestudeerd kan worden. Het is niet gering. Enkele onderwerpen kon ik dadelijk schrappen. Een groot aantal jaren geleden heb ik zelf namelijk op het onderwijspad gewandeld en de cursus rekenen en nederlandse taal na lager onderwijs meende ik zonder verlies te kunnen verwaarlozen, hoewel in deze redactie het studieterrein zich strikt genomen tot de hoogste toppen der wetenschap uitstrekt.

Andere cursussen zou ik ook niet genomen hebben als ik vele jaren jonger was geweest en over meer energie en geloof in de toekomst zou hebben beschikt dan mij van nature toegemeten zijn. Zo zou ik bijvoorbeeld nooit zijn gaan studeren in de wetenschap voor café- en aanverwant bedrijf. Daarvoor heb ik nimmer enige roeping gevoeld, nog gezweven van het feit dat ik niet weet wat er met het aanverwante bedrijf wordt bedoeld. Hotel- en restauranthouder kan het niet zijn, want daarvoor is een afzonderlijke cursus. Vermoedelijk zal dan ook het politie- en gevangeniswezen bedoeld zijn.

Kunt gij u iemand voorstellen die voor assistent-bedrijfsleider studeert? Ik niet. Ik zou zeggen: „Of bedrijfsleider of niks”. Wie zich in zijn jonge jaren voorstelt ergens halverwege de ladder te eindigen, lijkt mij de ware assistent-bedrijfsleider niet. De teleurstellingen komen later wel.

Practische psychologie kun je ook leren,

staat er. Nou, daar geloof ik niet in. Theoretische psychologie, ja, dat moet leerbaar zijn. Maar ik ken enkele psychologen, die haarfijn weten hoe het allemaal moet gaan en wat er verkeerd kan gaan. In de praktijk worden zij vaak met stukken geslagen door mensen die het woord psychologie niet eens kennen.

Ik zou kunnen intekenen op een cursus voor het naaien en knippen van dames- en kinderkleding. Dit lijkt mij wel een aardige en rustgevende arbeid, waar bovendien de gehele familie mee gebaat kan zijn. Het is natuurlijk nonsens te menen dat dit geen mannelijke bezigheid is. Als vrouwen politie-agent worden, schaapherders kousen breien en leraressen minister worden, kunnen mannen wel mantelpakken met postuurnaadjes en kinderjurkjes met smockwerk maken. Maar schoonheidsverzorging, althans voorzover het zelfverzorging zou betreffen, lijkt mij boter aan de galg gesmeerd. Ik begin er dus niet aan, maar heb wel het een en ander opgestoken van de bijgevoegde belerende spreuken, die eertijds door Charivarius „levensdruppelen” zijn genoemd.

Ik las daar: „Een vast besluit is de beste waarheid”. Geen bezwaar. Mijn vaste besluit is niet te studeren.

„Luiaards hebben het meeste te doen.” Een diepzinnig spreukje, daar kan ik van meepraten. Wie niet lui is, werkt voor zijn plezier, maar een luiaard als ik is dag en nacht in touw, het betreurende, dat hij niet lekker kan gaan zitten niksen.

„Niets vermoeit sneller dan nietsdoen.” Dit houd ik voor een uitvinding van de bovenbazen.

„Beter eenmaal wagen dan altijd vrezen.” Hierover heb ik geen oordeel. Maar ik zou wel wagen te vrezen.

„Een goed voornemen geeft op zichzelf al kracht.” Dat is pure nonsens van iemand die zich nog nooit voorgenomen heeft niet meer te roken.

„De meeste verloren kansen worden veroorzaakt door aarzeling.” Dat is bedoeld voor de mensen die het vouwblad lezen. De bedoeling is: „Als gij aarzelt gaat mijn kans verloren.”

„Kennis is het enige bezit, waarvan niemand u kan beroven.” Maar je kunt je kennis wel kwijtraken. Intussen is het natuurlijk ook niet juist u te laten beroven voor een weinig kennis.

Gelijk gij ziet, heb ik mij er niet met een Jantje van Leiden afgemaakt. Ik heb de zaak ernstig bestudeerd en overwogen. En ik wil niet zeggen, dat een mens aan zulke boodschappen niets heeft. Ik voor mij heb er tenminste stof uitgehaald voor een achterpagina van het Woord van de Week.

H.H.

lezingen voor de radio

zo. 20 okt. VARA 9.45 uur: J. P. van Praag: „Humanisme voor iedereen”.

zo. 27 okt. VARA 9.45 uur: J. in 't Veld: „De ontwikkeling van het maatschappelijk werk”.

zo. 3 nov. VARA 9.45 uur: G. Stuiveling: „Uit humanistisch oogpunt”.